



Ο φωτισμός να υπηρετεί τις επιθυμίες και τις ανάγκες του χρήστη

Και όχι να επιβάλλει το δικό του ιδίωμα, σύμφωνα
με την Άλκηστη Σκαρλάτου

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗ ΛΗΔΑ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ



«**Το** σκοτάδι δεν είναι παρά οντολογική απουσία φωτός». Αυτή η φράση είναι για μένα όχι απλά διαπίστωση αλλά φιλοσοφία ζωής. Μιλώντας με την αρχιτέκτονα τοπίου **Αλκηστη Σκαρλάτου**, σε αυτή τη φράση προσθέτω στο εξής το «κατάλληλου φωτός». Και πώς αυτό μπορεί να αλλάξει όλες εκείνες τις καθημερινές εμπειρίες που τελικά συνθέτουν αυτό που λέγεται ζωή...

Δύσκολα μπορεί να φανταστεί κανείς αρχιτεκτονικό έργο χωρίς το φως. Ωστόσο ο αρχιτεκτονικός φωτισμός στην Ελλάδα, είναι ένας σχετικά νέος κλάδος. Τι προοπτικές βλέπετε για τον κλάδο αυτό και πού θα συμβουλευάτε τους νέους συναδέλφους σας να εστιάσουν;

Η αγορά της Ελλάδας έχει αρχίσει να γίνεται πιο εξωστρεφής από παλαιότερα και να αναζητεί να ανεβάσει το επίπεδο της αισθητικής και της λειτουργικότητάς της στον φωτισμό. Εκεί που τα σημαντικά έργα κάποτε στην Ελλάδα δίνονταν σε αναγνωρισμένα ανεξάρτητα γραφεία του εξωτερικού, σήμερα με χαρά διαπιστώνω ότι αυτό αρχίζει να αλλάζει και να αναδύονται εταιρείες φωτισμού που επιδιώκουν και να επιτυγχάνουν αξιόλογα και αξιομνημόνευτα αποτελέσματα.

Θα συμβούλευα τους συναδέλφους να τολμήσουν να ξεφύγουν από τα «βαρίδια» του γρήγορου και χαμηλού κόστους σχεδιασμού και προδιαγραφών, ενημερώνοντας παράλληλα τους παραλήπτες για τα μακροχρόνια κέρδη που αποκομίζουν – τα οποία δεν είναι μόνο αισθητικά. Οι παραλήπτες, οι χρήστες αν θέλετε, πρέπει να «διδασθούν» κατά κάποιο τρόπο ότι φωτισμός δεν είναι ένα εντυπωσιακό κρεμαστό φωτιστικό στο σαλόνι μας φτιαγμένο από ακριβά υλικά που όμως έχει πολύ κακό άσπρο χρώμα και οι σχεδιαστές φωτισμού να αφιερώσουν χρόνο να εξηγήσουν και να πείσουν. Αυτό θα το βρούμε μπροστά μας όλο εν τέλει καθώς τα επιτυχή έργα δημοσιεύονται, βιώνονται και στη συνέχεια οι επισκέπτες αντιλαμβάνονται τη διαφορά και ζητούν στη συνέχεια το καλύτερο. Αυτό σημαίνει ταυτόχρονα την άνοδο του επαγγέλματος αλλά και καλύτερους χώρους, καλύτερη εμπειρία για τους χρήστες.

Ο φωτισμός εκτός από την αισθητική ανάδειξη του χώρου «γεννά» και διάθεση, συναισθήματα. Ως αρχιτέκτων φωτισμού τι συναισθήματα επιδιώκετε να δημιουργείτε στους ενοίκους ενός χώρου ανάλογα και με το είδος του (κατοικία, ξενοδοχείο, εμπορικό κατάστημα);

Μπορώ να ξεκινήσω αυτή την απάντηση λέγοντας τι συναισθήματα δεν θα πρέπει να προκαλεί. Ο φωτισμός έχει την αισθητική του αξία, όπως πολύ σωστά αναφέρετε, αλλά έχει και άλλες σημαντικές πτυχές. Έχει την ανάγκη να είναι λειτουργικός, ώστε να μην κουράζει στην καθημερινή του (κακή) χρήση. Να προσφέρει σωστό φάσμα ώστε να μην αλλοιώνει τα χρώματα, σε κάποια επαγγέλματα αυτό είναι πολύ σημαντικό. Να έχει περιβαλλοντική συνείδηση ώστε να μην υπερ-φωτίζει τα δάση μας και τις ακτές μας και να καταστρέφει τη χλωρίδα και την πανίδα. Να μην είναι υπερβολικός ώστε να κοστίζει και να καταναλώνει ενέργεια αχρείαστα, ή μίζερος ώστε να δημιουργεί «θλιβερά» εσωτερικά. Τέλος θα πρέπει να είναι κατάλληλος. Τα συναισθήματα που επιδιώκουμε να δημιουργήσουμε σε κάθε χώρο έχουν να κάνουν με τη χρήση του. Λέω χαρακτηριστικά πολλές φορές το κόκκινο φως μπορεί να είναι φανταστικό στο θέατρο, πάνω στη «σκηνή του φόνου» ή του «δυστοπικού βιομηχανικού τοπίου» αν θέλετε, γιατί κρατάει λίγα λεπτά. Δεν είναι κάτι που μπορεί να θέλει κάποιος στο σαλόνι του κάθε βράδυ. Ο εύκολος εντυπωσιασμός πρέπει να αποφεύγεται γιατί διαρκεί μόνο μερικά λεπτά και μετά γίνεται από κουραστικός έως ανυπόφορος. Το «έντονο» και το «δραματικό» ανήκει στο θέατρο ή στον εκθεσιακό χώρο, όχι στην αρχιτεκτονική γιατί θα μείνει εκεί για χρόνια. Όλα αυτά βέβαια τα αναφέρω με σχετικές γενικεύσεις γιατί -εν τέλει- και ο θεατρικός και ο αρχιτεκτονικός χώρος μερικές φορές συναντιούνται. Το να κατανοήσει, λοιπόν, ο σχεδιαστής φωτισμού τις ανάγκες της χρήσης κάθε φορά είναι πολύ σημαντικό στο

πρώτο στάδιο του σχεδιασμού αλλά και να κατευθύνει ακούγοντας παράλληλα και τον πελάτη. Είναι μια δύσκολη ισορροπία.

Πώς ο lighting designer μπορεί να συμβάλει για να προσφέρουν οι παντός είδους εταιρείες το πολυσυζητημένο και πολυπόθητο experience στον πελάτη;

Νομίζω ότι αυτό που αναφέρετε και το παραπάνω συνδέονται. Η εμπειρία του χώρου δεν θέλει κάτι το εξαιρετικό και διαφορετικό. Αρκεί να είναι το κατάλληλο για τον κατάλληλο χώρο. Επίσης η καλή αρχιτεκτονική και η αρχιτεκτονική εσωτερικού χώρου έχουν ήδη αναλάβει σε ένα έργο να δημιουργήσουν το καινούργιο ή την εμπειρία με βάση τις επιθυμίες του πελάτη (the brief). Ο φωτισμός πρέπει να είναι μια «ανάγνωση» αυτού και όχι κάτι ξεχωριστό από πάνω που επιβάλλει το δικό του ιδίωμα. Βέβαια από την άλλη πλευρά και ο αρχιτέκτονας πρέπει να αντιλαμβάνεται την τεχνολογία του φωτισμού και να μην το βλέπει σαν διακοσμητικό αντικείμενο, σαν κάτι που πρέπει να «εξαφανιστεί» από τα ταβάνια και τους τοίχους συνεχίζοντας όμως να φωτίζει επαρκώς τον χώρο.

Δεδομένου του... πλουσιοπάροχου φυσικού φωτός στην Ελλάδα, πώς μπορεί να αξιοποιηθεί υπηρετώντας τόσο την ενεργειακή εξοικονόμηση όσο και την ευζωΐα των ενοίκων και επισκεπτών ενός κτιρίου;

Αυτό το θέμα άπτεται του ενεργειακού σχεδιασμού γενικότερα. Η Ελλάδα έχει όντως πάρα πολύ φως και αγαπάει και το λευκό χρώμα στο κυκλαδίτικο (και όχι μόνο) τοπίο. Όμως και ίσως εξαιτίας της υπερεκτίμησης του φυσικού φωτός, έχει μια αστική κληρονομιά από αναρίθμητες πολυκατοικίες με φωταγωγούς 50εκ. x 50εκ., στενούς δρόμους με ανύπαρκτα πεζοδρόμια και διπλό-παρκαρισμένα αυτοκίνητα. Αυτοί δημιουργούν χώρους σκοτεινούς και ανήλιαγους, που συναγωνίζονται τα χειμωιάτικα εσωτερικά των βορειοευρωπαϊκών χωρών. Οπότε ερχόμαστε στο θέμα του σχεδιασμού και της εντοπιότητας.



Οι πολύπαθοι ημιυπαίθριοι χώροι για παράδειγμα με τα υπερκείμενα στέγαστρα τους είναι απαραίτητοι στον ελληνικό χειμώνα που ο ήλιος είναι χαμηλά και διαπερνά τον χώρο αλλά και στο ελληνικό καλοκαίρι που ο ήλιος είναι ψηλά και δεν διαπερνά/θερμαίνει τον χώρο. Όταν αυτοί γίνονται «τζαμαρίες» τότε μετατρέπονται από μεταβατικοί χώροι ρύθμισης της θερμοκρασίας (buffer zones), σε θερμοκήπια που χρειάζονται επειγόντως κλιματιστικά. Αυτό είναι ένα παράδειγμα μόνο. Επίσης οι φεγγίτες οροφής είναι κάτι που θέλει προσοχή στο μεσογειακό κλίμα και





θα έλεγα γενικά πιο κατάλληλος για τα βόρεια κλίματα. Η μελέτη φυσικού φωτός (daylight design) μαζί με τη σύνθεση του αρχιτεκτονικού χώρου είναι τμήμα της μελέτης φωτισμού που γίνεται όλο και πιο σημαντικό με την κλιματική αλλαγή.

Η σημασία του τουρισμού για τη χώρα μας είναι πολυσυζητημένη και όχι αμφισβητήσιμη. Πώς μπορεί ο αρχιτεκτονικός φωτισμός τοπίων, μνημείων, κτιρίων κ.ο.κ. να τα αναδείξει σε destinations;

Αναμφισβήτητα υπάρχουν μνημεία και σημεία στους αστικούς ιστούς που είναι υποφωτισμένα. Όμως η άποψή μου είναι πως πάσχουμε πιο πολύ από κακό φωτισμό παρά από ανεπαρκή φωτισμό. Επίσης, ο φωτισμός του τοπίου και των κτιρίων πάσχει από κακή συντήρηση. Μάλλον από μηδενική συντήρηση για να είμαι πιο ειλικρινής. Το πιο γνωστό σε όλους παράδειγμα είναι της Ακρόπολης. Πραγματοποιήθηκε μια πολύ καλή μελέτη και εγκατάσταση φωτισμού πρόσφατα και όταν εγκαινιάστηκε σίγουρα τη θαύμασαν και αναρωτήθηκαν πολλοί: μα τι είχε πριν και δεν το θυμάμαι; Η αλήθεια είναι ότι η προηγούμενη μελέτη και εγκατάσταση είχε επίσης δώσει μεγάλη σοβαρότητα στον χώρο – πώς θα μπορούσε διαφορετικά; Πάντα μέσα στα τεχνολογικά όρια της εποχής. Όμως τα φώτα αφέθηκαν σιγά-σιγά να σβήσουν και να μην αλλαχτούν ποτέ. Οπότε λίγο πριν την αλλαγή λειτουργούσε ένα τμήμα μόνο της αρχικής εγκατάστασης που έδινε την εικόνα της εγκατάλειψης ενός τόσο σημαντικού μνημείου. Σκέφτεται κανείς μετά «πόσο δύσκολο είναι να αλλαχθεί μια λάμπα ή ένα καλώδιο;». Και ιδίως σε φωτιστικές μονάδες που στόχευαν από το έδαφος και δεν βρίσκονται ανεβασμένες σε πυλώνες 16 μέτρων.

Αλλά ας αφήσουμε τα εμβληματικά έργα και ας περάσουμε πάλι στην ταπεινή πολυκατοικία ή στο μικρό παρκάκι της γειτονιάς. Μόλις αφήσει κανείς τον ιδιωτικό χώρο και μπει στον οποιοδήποτε δημόσιο ή κοινόχρηστο οι λάμπες κρέμονται ή

είναι βαμμένες με σπρέι. Και η αίσθηση είναι ότι κάποιος άλλος, κάποιος τρίτος θα πρέπει να τις αλλάξει ή να τις προστατέψει, όχι εμείς.

Εμείς όταν καούν όλες οι λάμπες του διαδρόμου θα βάλουμε ένα κακό προβολάκι που θα ανάβει με φωτοκτύταρο για να μας δίνει μια αίσθηση ασφάλειας. Δεν θα προτιμήσουμε να φτιάξουμε τις ήδη υπάρχουσες (πιο μαλακές και αισθητικά ενσωματωμένες λάμπες) γιατί είναι κοινόχρηστες και όχι «δικές μας». Κλείνοντας, νομίζω ότι αν η συλλογικότητα στραφεί και αγαπήσει και υιοθετήσει τον δημόσιο χώρο, θα αλλάξει και ο φωτισμός και οι πόλεις μας θα γίνουν πιο ελκυστικές για όλους.

Αν μπορούσατε να επιλέξετε ένα ιστορικό κτίριο ή μνημείο στην Ελλάδα και να σχεδιάσετε from scratch τον φωτισμό αυτού, ποιο θα ήταν, τι θα επιλέγατε σε επίπεδο σχεδιασμού και τεχνικών και με ποιο επιδιωκόμενο τελικό αποτέλεσμα;

Έχω ήδη την τιμή να ασχοληθώ με το μικρό αλλά σημαντικό κτίριο, αυτό του θεάτρου «Απόλλων» στην Ερμούπολη της Σύρου που είναι αγαπημένο μέρος. Υπάρχουν πολλά και σημαντικά κτίρια σαν αυτό με εντυπωσιακή ιστορία. Τα σημαντικά κτίρια σίγουρα συμβάλλουν στην περηφάνεια των ντόπιων κατοίκων και των επισκεπτών αλλά νομίζω ότι ένας τρόπος να αλλάξεις την ζωή σε μεγαλύτερο αριθμό πολιτών είναι μια μελέτη επιπέδου Masterplan σε πόλεις όπως της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Κάτι τέτοιο θα ήταν έργο ζωής για τον μελετητή φωτισμού που θα συμμετείχε στον σχεδιασμό και την εκτέλεση. Τώρα που οι δήμοι έχουν σοβαρά οικονομικά κίνητρα να αναβαθμίσουν τον εξοπλισμό δημοτικού φωτισμού με LED, είναι μια ευκαιρία που δεν θα έπρεπε να πάει χαμένη. Αλλά θα ήταν κάτι που θα έπρεπε να συνοδεύεται από αντίστοιχες παρεμβάσεις αστικού χώρου γιατί το να φωτίσεις ένα κακό αστικό χώρο δεν αλλάζει και πάρα πολλά δυστυχώς. Όπως είπαμε και παραπάνω, ο φωτισμός και η αρχιτεκτονική πρέπει πάντα να πηγαίνουν χέρι-χέρι.